

CC-3 A : PHILOSOPHICAL AND SOCIOLOGICAL FOUNDATION OF EDUCATION

એકમ-૧ કેળવણી. ૨૫%

- ૧.૧ કેળવણી : અર્થ (શાબ્દિક, સંકુચિત, વ્યાપક).
- ૧.૨ શિક્ષણના પ્રકાર : (ઔપચારિક અને અનૌપચારિક સ્વરૂપ).
- ૧.૩ નર્મ તાલીમની દષ્ટિએ કેળવણીના હેતુઓ.
- ૧.૪ નર્મ તાલીમની દષ્ટિએ કન્યા કેળવણી.
- ૧.૫ આઝાદી પછી કન્યા કેળવણીના વિકાસ માટે થયેલા પ્રયાસ.

એકમ-૨ તાત્ત્વિક વિચારસરણીઓ. ૨૫%

- ૨.૧ તત્ત્વજ્ઞાનનો અર્થ અને સ્વરૂપ.
- ૨.૨ શિક્ષણ અને તત્ત્વજ્ઞાનનો સંબંધ.
- ૨.૩ તાત્ત્વિક વિચારસરણીઓ : પ્રકૃતિવાદ અને વાસ્તવવાદનો નીચેના મુદ્દાઓના સંદર્ભમાં અભ્યાસ.
(પરિચય, પુરસ્કર્તાઓ, શિક્ષણનો અર્થ, શિક્ષણના ધ્યેયો, અભ્યાસક્રમ, અધ્યયન – અધ્યાપન પદ્ધતિ, ગુરુશિષ્ય સમ્બંધો અને શિસ્ત).
- ૨.૩ નર્મ તાલીમના શિક્ષણના પુરસ્કર્તાઓ અને ભારતીય શિક્ષણના પુરસ્કર્તાઓ :
ગાંધીજી, નાનાભાઈ ભટ્ટ, રવિન્દ્રનાથ ટાગોર, સ્વામી વિવેકાનંદ.
(કેળવણી સંકલ્પના, શિક્ષણના ધ્યેયો, અભ્યાસક્રમ, અધ્યયન – અધ્યાપન પદ્ધતિ, શિસ્ત).

એકમ-૩ નર્મ તાલીમ અને સામાજિક પરિવર્તન. ૨૫%

- ૩.૧ સામાજિક પરિવર્તનનો અર્થ અને સ્વરૂપ.
(આધુનિકીકરણ, વૈશ્વિકીકરણ અને ખાનગીકરણ).
- ૩.૨ સામાજિક પરિવર્તન પર અસર કરતા પરિબળો.
(વિજ્ઞાન અને પ્રાવીણિક વિજ્ઞાન, શહેરીકરણ, વ્યવસાયિકરણ, નવીનીકરણ)
- ૩.૩ સામાજિક પરિવર્તનમાં કેળવણીની ભૂમિકા.
- ૩.૪ મૂલ્ય શિક્ષણ : અર્થ, પ્રકાર અભિગમ અને વર્તમાન સમયમાં તેની જરૂરિયાત.

એકમ-૪ નર્મ તાલીમ માટેની વર્ધા શિક્ષણ યોજના દ્વારા ગાંધીજીના વિચારો. ૨૫%

- ૪.૧ વર્ધા શિક્ષણ યોજનાના ધ્યેયો, શાળા, છાત્ર શિક્ષણ પદ્ધતિ, શિસ્ત.
- ૪.૨ વર્ધા શિક્ષણ યોજનાના ત્રણ મૂળભૂત પ્યાલો :
સ્વાવલંબન, ઉદ્યોગ કેન્દ્રી શિક્ષણ, આધ્યાત્મિક વિકાસ (ચારિત્ર્ય ઘડતર).
- ૪.૩ વર્ધા શિક્ષણ યોજનાના મૂળભૂત તત્ત્વો :
શ્રમ, સમૂહ જીવન, અનુબંધાત્મક શિક્ષણ.

CC-4 A : SCHOOL POLICIES AND ADMINISTRATION

એકમ-૧ શાળા વ્યવસ્થાપન. ૨૫%

- ૧.૧ શાળા વ્યવસ્થાપનની સંકલ્પના.
- ૧.૨ શાળા વ્યવસ્થાપનનું સ્વરૂપ, હેતુઓ અને કાર્યક્ષેત્ર.
- ૧.૩ શાળા વ્યવસ્થાપનના સિદ્ધાંતો.
- ૧.૪ શાળાનું ભૌતિક વ્યવસ્થાપન માળખું.
- ૧.૫ આશ્રમ શાળા, ઉ. બુ. મા. કક્ષાએ વિદ્યાર્થી મૂલ્યાંકનના પ્રવર્તમાન માળખાનો પરિચય.

એકમ-૨ નઈ તાલીમની શિક્ષણ સંસ્થાના આધાર સ્તંભો. ૨૫%

- ૨.૧ સંચાલક મંડળ : કાર્યક્ષેત્રો, ફરજો.
- ૨.૨ આચાર્ય : આચાર્ય ભરતી માટેની વરણી સમિતિની રચના અને પ્રવર્તમાન ગુણાંકન યોજના, નેતૃત્વના ગુણો, ફરજો, શિક્ષણ વાલી – વિદ્યાર્થીઓ સાથેના સંબંધો.
- ૨.૩ શિક્ષક : શિક્ષક ભરતી માટેની વરણી સમિતિની રચના અને પ્રવર્તમાન ગુણાંકન યોજના, ફરજો, આચાર્ય – વાલીઓ – વિદ્યાર્થીઓ સાથેના સંબંધો.

એકમ-૩ નિરીક્ષણ, અધિક્ષણ, શાળા અને સંસ્થા પરિચય. ૨૫%

- ૩.૧ નિરીક્ષણનો અર્થ મર્યાદાઓ અને કાર્યક્ષેત્ર.
- ૩.૨ શૈક્ષણિક અને વહીવટી નિરીક્ષણ.
- ૩.૩ અધિક્ષણનો અર્થ, અધિક્ષણની ભૂમિકા અને કાર્યો.
- ૩.૪ વિવિધ પ્રકારની શાળા અને તેમનો પરિચય.
(જિલ્લા પંચાયત સંચાલિત પ્રાથમિક શાળા, અનુદાનિત અને પૂર્ણ સરકારી, માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાઓ).
- ૩.૫ પરિચય : (CERT, NCTE, CASE, IASE, DIET, DPEP).

એકમ-૪ નઈ તાલીમ શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં શૈક્ષણિક આયોજન અને વહીવટ. ૨૫%

- ૪.૧ સમય પત્રક : (અર્થ, મહત્ત્વ, પ્રકાર).
- ૪.૨ શિક્ષકોનો કાર્યભાર.
- ૪.૩ સહઅભ્યાસક પ્રવૃત્તિઓ : (અર્થ, અગત્યતા, વર્ગીકરણ).
- ૪.૪ B.R.C., C.R.C., S.S.A., કેનિનની ફરજો.

EC1 : ગુજરાતી પદ્ધતિ (સેમ.૨)

- એકમ – ૧ માતૃભાષા શિક્ષણનું આયોજન ૨૫%
- ૧.૧ પાઠ આયોજન : સંકલ્પના, મહત્વ અને સોપાનો
  - ૧.૨ તાસ આયોજન : એકમ આયોજન સામ્ય : વૈષમ્ય
  - ૧.૩ એકમ આયોજન : સંકલ્પના, સોપાનો
  - ૧.૪ છૂટા પાઠોનું આયોજન : ગદ્ય, પદ્ય, વ્યાકરણ, લેખન
  - ૧.૫ એકમ આયોજન : ગદ્ય, પદ્ય, વ્યાકરણ, લેખન
- એકમ – ૨ માતૃભાષા શિક્ષણને અસરકારક બનાવતા ઉપકરણો ૨૫%
- ૨.૧ દ્રષ્ટિગમ્ય, શ્રુતિગમ્ય અને દ્રષ્ટિગમ્ય-શ્રુતિગમ્ય
  - ૨.૨ શબ્દકોશ, વિશ્વકોશ, ભીંતપત્ર, ચાર્ટ, ટેપરેકોર્ડર, ભાષ પ્રયોગશાળા, કમ્પ્યુટર, ફ્લેશકાર્ડ : સ્વરૂપ અને ઉપયોગિતા
- એકમ – ૩ માતૃભાષા શિક્ષણમાં ઉપયોગી સહઅભ્યાસ પ્રવૃત્તિઓ (સંકલ્પના અને ઉપયોગિતા) ૨૫%
- ૩.૧ નાટ્યીકરણ
  - ૩.૨ કવિસભા
  - ૩.૩ અંકપ્રકાશન
  - ૩.૪ વાર્તાલાપ જોડણી સુધાર પ્રવૃત્તિ
  - ૩.૫ શબ્દ રમત
- એકમ – ૪ માતૃભાષા શિક્ષણનું મૂલ્યાંકન ૨૫%
- ૪.૧ આદર્શ પ્રશ્નપત્રનાં લક્ષણો
  - ૪.૨ નિબંધ પ્રકાર, લઘુજવાબી અને અનાત્મલક્ષી પ્રશ્નો : રચના, મહત્વ અને મર્યાદાઓ
  - ૪.૩ પ્રશ્નપત્રની રચનામાં ત્રિપરિમાણ દર્શક સારણીની આવશ્યકતા અને સંરચના

EC2 : हिन्दी पद्धति (सेम.२)

इकाई - १ शैक्षिक उपकरण - उपयोग एवं महत्व २०%

- १.१ पाठ्यपुस्तक
- १.२ श्यामफलक
- १.३ शब्दकोश
- १.४ चार्ट-चित्र
- १.५ फिल्म

इकाई - २ आयोजन ४०%

- २.१ गद्य, पद्य, रचना एवं व्याकरण के सदर्थ में तास एवम् इकाई योजना
- २.२ श्रवण, कथन, पठन एवं लेखन कौशल्यों के विकास का महत्व एवं प्रवृत्तियाँ
- २.३ निदानात्मक एवं उपचारात्मक शिक्षा

इकाई - ३ परिक्षण एवं मूल्यांकन २०%

- ३.१ मूल्यांकन का महत्व एवं प्रसार
- ३.२ त्रिपरीमाण दर्शक सारणी एवं प्रश्नपत्र संरचना

इकाई - ४ भाषा शिक्षक २०%

- ४.१ भाषा शिक्षक की महत्ता
- ४.२ भाषाकीय योग्यता
- ४.३ व्यवसायिक योग्यता

EC3 : संस्कृत पद्धति (सेम.२)

- अेकम – १** पाठ आयोजन २५%
- १.१ गद्य-पद्य अने व्याकरणना छूटा अने अेकम पाठोना आयोजन तेना सोपान अने उदाहरणो
१.२ संस्कृतमां निदानात्मक, उपयारात्मक शिक्षण : संकल्पना, महत्व (अेकम पाठना संदर्भमां)
- अेकम – २** वर्गशिक्षणनी प्रवृत्तिओ २५%
- २.१ अनुलेखन, श्रुतलेखन अने गान
२.२ वर्गेतर प्रवृत्तिओ
(१) लीतपत्रो (२) बाह्य परीक्षको (३) रमत द्वारा संस्कृत शिक्षण
(४) संस्कृत संभाषण (५) संस्कृत सामयिकोनो परियय (वधुमां वधु बे)
- अेकम – ३** संस्कृतमां मूल्यांकन २५%
- ३.१ मूल्यांकननुं महत्व
३.२ प्रश्नपत्र संरचना अने आदर्श प्रश्नपत्रना लक्षणो
३.३ वस्तुलक्षी कसोटी अने तेना – ४ प्रकारो जेमां
(१) जोडका (२) बहुविकल्प
(३) ખाली જગ્યા અને (४) संबंध घटायक कसोटीओ
- अेकम – ४** पाठयपुस्तकना लक्षणो अने तेनी समीक्षा २५%
- ४.१ धोरण – ७, ८ अने ९ ना प्रवर्तमान पाठयपुस्तक अनुसार पुस्तकनी समीक्षा
४.२ पुस्तकना आंतरिक, बाह्य लक्षणो

EC4 : ENGLISH METHOD (SEM - 2)

- Unit - 1   Lesson Planning & Procedure   25%**
- 1.1   Importance of Lesson Planning
  - 1.2   Stray Lesson and Unit Lesson Planning in ELT
- Unit - 2   Resources and Problems in ELT   25%**
- 2.1   Text Book : Importance and Various aspects of Reviewing a textbook
  - 2.2   ELT Resources - Dictionary, Thesaurus, Electronic Media
  - 2.3   Causes and remedies of the following ELT Problems.
    - (1) Pronunciation
    - (2) Syntax
    - (3) Spelling
    - (4) Handwriting
- Unit - 3   Teaching of Composition and Action Research   25%**
- 3.1   Teaching of Composition
    - Types of Composition (Oral-written, controlled - guided)
    - Forms of Composition (Story, Paragraph, Letter, Essay, Report Writing)
  - 3.2   Action Research : Concept and Steps
- Unit - 4   Evaluation   25%**
- 4.1   Evaluation : Concept and types (Oral-written)
    - Types of questions and their construction
(Essay Type, Short Answer Type, Objective Type)
  - 4.2   (i) Essentials of a good question paper
(ii) Preparing a Blueprint of a question paper

EC7 : ઈતિહાસ પદ્ધતિ (સેમ.૨)

- એકમ – ૧**   **પાઠ આયોજનનો વિકાસ**   **૨૫%**
- ૧.૧   તાસ પાઠ આયોજન
૧.૨   એકમ આયોજન
૧.૩   તાસ પાઠ આયોજન અને એકમ પાઠ આયોજનની તુલના
- એકમ – ૨**   **ઈતિહાસ શિક્ષણની પ્રયુક્તિ**   **૨૫%**
- ૨.૧   સંગ્રહસ્થાન, નાટ્યીકરણ, પ્રવાસ, સમયરેખા (અર્થ – ઉપયોગિતા)
૨.૨   ઈતિહાસ ખંડ : અગત્ય, સજાવટ
૨.૩   ઈતિહાસ શિક્ષણમાં સમૂહ માધ્યમોની : પસંદગી,
          અગત્ય : ફિલ્મ, રેડિયો, ટી.વી., વી.સી.ડી., ટેપરેકોર્ડર
- એકમ – ૩**   **ઈતિહાસનો અન્ય વિષયો સાથે અનુબંધ**   **૨૫%**
- ૩.૧   ઈતિહાસ – ભૂગોળ
૩.૨   ઈતિહાસ – વિજ્ઞાન
૩.૩   ઈતિહાસ અને નાગરિકશાસ્ત્ર
૩.૪   ઈતિહાસ અને સ્થાનિક ઈતિહાસ
૩.૫   ઈતિહાસ અને કલા
- એકમ – ૪**   **ઈતિહાસ શિક્ષણમાં મૂલ્યાંકન અને ઈતિહાસ શિક્ષકની સજજતા**   **૨૫%**
- ૪.૧   સંકલ્પના (એકમ પાઠ મૂલ્યાંકન)
૪.૨   બ્લ્યુપ્રિન્ટ
૪.૩   સારા પ્રશ્નપત્રની સંરચના
          આદર્શ પ્રશ્નપત્રના લક્ષણો
૪.૪   ગુણ કૌશલ્ય – વિષયવસ્તુની સજજતાના સંદર્ભમાં ઈતિહાસ શિક્ષકની સજજતા

EC8 : ભૂગોળ પદ્ધતિ (સેમ.૨)

- એકમ – ૧**   **પાઠ આયોજનનો વિકાસ**   **૨૫%**
- ૧.૧   તાસ પાઠ આયોજન
૧.૨   એકમ પાઠ આયોજન
૧.૩   તાસ અને એકમ પાઠ આયોજનની તુલના
- એકમ – ૨**   **ભૂગોળ શિક્ષણની પદ્ધતિઓ**   **૨૫%**
- ૨.૧   પ્રાદેશિક પદ્ધતિ
૨.૨   નમૂના અભ્યાસ પદ્ધતિ
૨.૩   પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ
૨.૪   આગમન–નિગમન પદ્ધતિ
- એકમ – ૩**   **ભૂગોળનો અન્ય વિષયો સાથેનો અનુબંધ અને શિક્ષક સજ્જતા**   **૨૫%**
- ૩.૧   અર્થ : ઈતિહાસ, વિજ્ઞાન, ગણિત, અર્થશાસ્ત્ર
૩.૨   ભૂગોળ શિક્ષકની સજ્જતા : ગુણ, વિષયવસ્તુ, વિશિષ્ટ કૌશલ્યો
૩.૩   ક્રિયાત્મક સંશોધન : સંકલ્પના, સોપાનો
- એકમ – ૪**   **મૂલ્યાંકન**   **૨૫%**
- ૪.૧   પ્રશ્ન પ્રકાર : (સંકલ્પના, સંરચના અને ઉદાહરણ)
      ૪.૧.૧   નિબંધલક્ષી
      ૪.૧.૨   લઘુજવાબી
      ૪.૧.૩   વસ્તુલક્ષી (ખાલીજગ્યા, જોડકા, બહુવિકલ્પ, સંબંધ ઘટાયક)
૪.૨   બ્લ્યુ પ્રિન્ટની સંરચના
૪.૩   આદર્શ પ્રશ્નપત્રના લક્ષણો

EC10 : અર્થશાસ્ત્ર પદ્ધતિ (સેમ.૨)

- એકમ – ૧ અર્થશાસ્ત્રના અધ્યાપનના પાઠ આયોજન ૨૫%**
- ૧.૧ છૂટા તાસનું આયોજન
- ૧.૨ એકમ પાઠનું આયોજન (વિશિષ્ટ હેતુઓ, શૈક્ષણિક પ્રવૃત્તિઓ, શૈક્ષણિક સાધનો, સંદર્ભ અને મૂલ્યાંકન)
- ૧.૩ માસિક આયોજન અને વાર્ષિક આયોજનની સંકલ્પના અને મહત્વ
- એકમ – ૨ અર્થશાસ્ત્રનો અન્ય વિષય સાથે અનુબંધ અને ક્રિયાત્મક સંશોધન ૨૫%**
- ૨.૧ અનુબંધ : ભૂગોળ, ગણિત, સમાજશાસ્ત્ર, રાજ્યનીતિશાસ્ત્ર
- ૨.૨ ક્રિયાત્મક સંશોધન
- ૨.૨.૧ સંકલ્પના
- ૨.૨.૨ મહત્વ
- ૨.૨.૩ સોપાનો
- એકમ – ૩ અર્થશાસ્ત્રના શિક્ષકની વિશિષ્ટતાઓ અને નિદાન-ઉપચાર કાર્ય ૨૫%**
- ૨.૧ અર્થશાસ્ત્ર શિક્ષકની વિશિષ્ટતાઓ : વિષયવસ્તુનું જ્ઞાન, ક્ષેત્ર કાર્ય અને કૌશલ્યના સંદર્ભમાં
- ૨.૨ નિદાનાત્મક કાર્ય
- ૨.૩ ઉપચારાત્મક કાર્ય
- એકમ – ૪ અર્થશાસ્ત્રના શિક્ષણમાં મૂલ્યાંકન ૨૫%**
- ૪.૧ મૂલ્યાંકનની સંકલ્પના, હેતુઓ, સોપાનો
- ૪.૨ પ્રશ્નોના પ્રકાર : (સંકલ્પના, સારા નિબંધ પ્રશ્નોના લક્ષણો)
- ૪.૩ ટૂંકોત્તરી પ્રશ્નો : (સંકલ્પના, મહત્વ)
- અનાત્મલક્ષી : ખાલીજગ્યા, જોડકાં કસોટી, બહુવિકલ્પ કસોટી (રચના, મહત્વ)
- ૪.૪ બ્લ્યૂ પ્રિન્ટ આધારિત પ્રશ્નપત્ર સંરચના

EC-6 A : કૃષિવિદ્યા પદ્ધતિ (સેમે. ૨)

- એકમ-૧ પાઠ આયોજનનો વિકાસ. ૨૫%
- ૧.૧ તાસ પાઠ આયોજન.
  - ૧.૨ એકમ પાઠ આયોજન.
  - ૧.૩ તાસ પાઠ આયોજન અને એકમ પાઠ આયોજનની તુલના.
- એકમ-૨ કૃષિવિદ્યા શિક્ષણની પ્રયુક્તિ. ૨૫%
- ૨.૧ પ્રવાસ, કેન્દ્ર નિવાસ, રાષ્ટ્રીય સેવા યોજના, પદયાત્રા.
  - ૨.૨ કૃષિવિદ્યા : અગત્યતા, ફળદાય અભ્યાસ.
  - ૨.૩ કૃષિવિદ્યા શિક્ષણમાં સમૂહ માધ્યમોની પસંદગી.
(સૂક્ષ્મદર્શક, ફિલ્મ સ્ટ્રીપ, રેડિયો, ટેપ રેકોર્ડર, ટી.વી.).
- એકમ-૩ કૃષિવિદ્યાનો અન્ય વિષયો સાથે અનુબંધ. ૨૫%
- ૩.૧ કૃષિવિદ્યા – કિટક શાસ્ત્ર
  - ૩.૨ કૃષિવિદ્યા – રોગ શાસ્ત્ર
  - ૩.૩ કૃષિવિદ્યા – કૃષિ રસાયણ શાસ્ત્ર
  - ૩.૪ કૃષિવિદ્યા – જમીન વિજ્ઞાન
  - ૩.૫ કૃષિવિદ્યા – કૃષિ અર્થશાસ્ત્ર
- એકમ-૪ કૃષિવિદ્યા શિક્ષણમાં મૂલ્યાંકન અને કૃષિવિદ્યા શિક્ષકની સજ્જતા. ૨૫%
- ૪.૧ મૂલ્યાંકનની સંકલ્પના.
  - ૪.૨ બ્લ્યુ પ્રિન્ટ (ત્રિપરિમાણ દર્શક સારણી).
  - ૪.૩ સારા પ્રશ્નોના લક્ષણો.
  - ૪.૪ કૃષિવિદ્યાના શિક્ષકની સજ્જતા : ગુણો – કાર્યક્ષમ લાયકાત, વ્યક્તિત્વની ખિલવણી અને જાળવણી.